

מי רוצה להיות חבר שלי?

"כל אדם הוא מיוחד, ייחודיותו זו יכולה להיות מתוארת ע"י חשיפת התכונות הספציפיות המאפיינות אותו" התיאוריה של גורדון אלפורט

מבוא

בפעילות זאת נעסוק בבעיות של התקשרויות חברתיות בין ילדים בעזרת הסיפור "מי רוצה להיות חבר שלי?" של נורית כהן. הפעילויות תאפשרנה לתלמידים להתחבר לחוויות שחווה גיבורת הסיפור ולבטא את רגשותיהם בעזרת כתיבה אודות החוויות האישיות שלהם בהקשרים דומים.

מטרות כלליות

- לטפח קריאה מושכלת של טקסטים סיפוריים.
- לקדם את התחום החברתי- ערכי בביה"ס באמצעות כתיבה יוצרת.
- להפעיל את התלמיד במצבים חברתיים, שיביאו לשינוי בחשיבתו ובהתנהגותו.
- לאפשר לכל ילד המאזין לסיפור להציג את עולמו ולבדוק את עצמו. לעורר את הכוחות החבויים בו ולבנות את הדימוי העצמי שלו בעזרת משימת הכתיבה.
- להעשיר את אוצר המילים של הילד.

מטרות טיפוליות

- לאפשר לילד להבין טוב יותר את עצמו ואת זולתו.
- לזמן לילד סיטואציות המזמנות התנהגות סובלנית.
- לאפשר לילד לתת ביטוי לתחושותיו באופן מילולי או בכתיבה.
- לעורר ולעודד את הילד למצוא פתרונות למשאלותיו.
- לפתח רגישות של הילד/הקבוצה לחבר במצוקה.
- לחזק אצל הילד את הכוחות להתמודדות עצמית ולעודד פניה לעזרה.
- לסייע לילד בברור פנימי "האם לקבל עזרה"

קישור לתוכנית הלימודים

- **"קריאת ספרות יפה בבית הספר נועדה בעיקר להעניק חוויות והתנסות אסתטיות, שבאמצעותן יבינו התלמידים טוב יותר את עצמם ואת זולתם, יפתחו את הדמיון והאינטלקט, יפתחו אהבת קריאה ומודעות ספרותית ואת היכולת להעריך יצירות ספרות" (תכנית הלימודים החדשה חינוך לשוני, ירושלים תשס"ג ע' 56)**
- **"ייעזרו בשפה לצורך ביטוי העולם הפנימי ולפיתוח מודעות עצמית." (ע' 11 לעיל)**
- **"יפתחו מודעות לשונית וירחיבו את הידע הלשוני." (ע' 11 לעיל)**
- **ניתן לשלב את היחידה במסגרת הנושא השנתי: האחר הוא אני.**

מי רוצה להיות חבר שלי? / נורית צרפתי

תוכן הסיפור

אימבר ילדה שובבה, מרעישה ומעצבנת. אף אחד בגן אינו רוצה להיות חבר שלה. היא מאוד בודדה, מפריעה ומציקה לילדים. אימבר עצובה מאוד. היא משתפת את אימה ומספרת לה שהילדים בגן אינם רוצים לשחק איתה. אמא של אימבר מסבירה לה, שלא כל ילד מסתדר עם כולם. כדי למצוא חברים עליה להיות ילדה טובה, חברותית, חייכנית, סלחנית, מתחשבת, חמודה וחביבה. לקראת יום ההולדת של אימבר הן מכינות הזמנות צבעוניות וססגוניות. הניסיון הצליח אימבר משנה את התנהגותה. החברים באים בשמחה למסיבה ומאז הם מצרפים אותה למשחקים ושמחים לקראתה בבוקר כשהיא מגיעה לגן.

למי מיועדת הפעילות?

- הספר מתאים לקריאה לילדי הגן ועד תלמידי כיתה ג'
- משימות הכתיבה מתאימות לתלמידים כותבים בטווח גילים זה.
- הפעילות מתאימה לקבוצה קטנה של חמישה תלמידים ועד כיתת לימוד שלמה. במסגרת שעה פרטנית, במסגרת שיעור כישורי חיים או במסגרת שיעור בכתיבה יצירתית.

שלבי השיעור והפעילויות המוצעות

שלב א': פעילות טרום קריאה

1. שיחה במליאה בנושא תכונות שאנו אוהבים אצל חברינו. כאן המקום לחדד בכיתה את משמעות המילה 'תכונה'. לפי מילון ספיר: "מה שיש לאדם מבחינת צורתו או כישורו או אופיו". כדאי לעמוד על ההבדל בין תכונה המתארת אופי, טיב פנימי של אדם לבין תכונה שהיא תיאורו החיצוני.
2. המורה רושמת את כל התכונות שהילדים ציינו על לוח הכיתה.
3. דיון במליאה שיעמיק ויסביר פרוש כל מילה-"תכונה". ומה משתמע ממנה לגבי יחסי גומלין בינאישיים. לדוגמא: להציע לילדים לתת דוגמא לילד חברותי, לילד סקרן או לילד מתחשב.

4. דיון במליאה בנושא מהי חברות טובה ומדוע היא חשובה לנו כל כך. המורה ירחיב ויסביר את הערך של השפעת החברים, שבונה ומחזקת את תחושת השייכות, הדימוי והערך העצמי.

דף פעילות 1: הילדים יקבלו "דף תכונות" ויבחרו מתוכו שש תכונות חשובות ביותר. יגזרו וישמרו דף פעילות 2: "החבר המיוחד שלי" ידביקו במשבצות תכונות שכל אחד בחר כתכונות שחשובות לחבר המיוחד שלו [מדף פעילות ראשון] יוכלו להוסיף תכונות משלהם במשבצות הריקות. פעילות זו מאפשרת לילדים ללמוד להכיר מבחר תכונות. בכוונה, במאגר רק תכונות חיוביות. הילדים יגלו את הייחודיות בבחירה שלהם. וההכרה שכל אחד בוחר בחבר מיוחד לו.
שלב ג': קריאת הספר מומלץ להפסיק את הקריאה בסיום תאור בעייתה של אימבר. לדון [בכיתת גן] בילדה אימבר: מה היא עושה? כיצד מגיבים החברים להתנהגותה? מה היא מרגישה? כיצד הייתם מציעים לאימבר לפתור את בעייתה?

משימות כתיבה ללומדים כותבים

מדוע לא רצו הילדים לשחק עם אימבר?

1. תנו לאימבר חמש עצות שיעזרו לה להיות חברה אהודה בקבוצה.
 2. תארו את התכונות של אימבר המקשות עליה ליצור קשר עם חברים.
- עם לומדים צעירים נתאר את המעשים הספציפיים שגרמו לחבריה של אימבר להתרחק ממנה. לומדים בוגרים יקבלו גם את משימה 2, שמתמקדת בתכונות של אימבר שהקשו עליה ליצור קשרים חברתיים.
- שלב ד': סיום קריאת הספר משימות כתיבה ו/או נושאים לדיון.
- עם ילדים שאינם כותבים, ניתן לקיים דיון. ילדים כותבים יענו על השאלות.
- אימבר מספרת לאימה על המצוקות שלה. אימה מיעצת ומצליחה לעזור לאימבר.
1. האם גם אתם נוהגים לשתף מבוגר בעת הצורך?
 2. ספרו על מקרה שהייתה לכם בעיה. מה הייתה הבעיה? איך הרגשתם? האם חששתם לפנות למבוגר? מדוע? למי פניתם? האם הבעיה נפתרה? באיזו דרך נפתרה הבעיה? בעת קריאת התשובות יערך דיון שיתמקד בשני נושאים עיקריים:
 - א. התנהגות חברית מהי?
 - ב. החשיבות והיתרונות של שיתוף מבוגר, הורה, גננת, מורה או יועצת בעת מצוקה. במשימה זו הילדים מעמידים את עצמם במקום אימבר ולומדים מניסיונה. הם מבינים מה היו המניעים של אימבר וכיצד היא יכלה למנוע את תסכולה לנוכח היחס אליה ועם זאת הם למדים אילו תכונות יובילו אותם להתקשרויות חברתיות מתגמלות.
- "הילד נוטה, ביתר קלות וביתר עוצמה מן המבוגר, להזדהות עם הנפשות בסיפור, או לזהותן עם דמויות אנשים התופסים מקום משמעותי בעולמו.....נמצא כי הבנת הכוחות הפועלים בנפשותיהן של הדמויות שביצירת-הספרות והמשמשות לו מושאי- הזדהות, עשויה לסייע לילד להבין את עצמו, והרוח שבה מתנהלים הדיונים בכיתה יכולה לשמש לו מעין תמרור דרך לעיבוד בעיותיו" (דבורה קובובי, הוראה טיפולית, הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית ירושלים, תשנ"ה עמ' 29)

נושא הפניה למבוגרים לצורך שיתוף וקבלת תמיכה רגשית מאוד חשוב. יש להדגיש בפני הילדים שהמבוגרים הם המפקחים על כללי ההתנהגות בחברת הילדים. תפקידם לשמור על הילדים מפני פגיעה או דחייה חברתית ולהדריך אותם כיצד לנהוג.

רציונאל

תוכן הסיפור הוא מעולמו הקרוב של הילד וישמש כלי לפגישה עם מציאות יומיומית שהילדים חווים בגן הילדים, בבית הספר או במגרש המשחקים. ילדים שחווים קושי ביצירת קשרים חברתיים יתקשו להביע את רגשותיהם ולדבר עם חברים או מבוגרים. הסיפור יהווה גשר להבעת רגשות ומחשבות "אם אתה רוצה לדבר עם ילדים מוטרדים או רוצה שהם ידברו איתך, יש לך סיכוי הרבה יותר גדול להצליח אם תעשה זאת דרך השפה "שלהם" – שפת הדימוי, המטפורה או הסיפור" (מרגוט סנדרלנד, **ביבליותרפיה ככלי טיפולי העבודה עם ילדים**, הוצאת "אח" 2004, עמ' 17)

אימבר היא ילדה בודדה ולא מצליחה לרכוש חברים. אמא של אימבר היא בוגרת שמבינה ללב ילדتها. מסבירה לה את הדרך ללב הילדים ומייעצת לה על הדרך ליצור חברויות. אנו מביאים לילדים סיפור שילמד אותם שכדי להיות חלק מחברת הילדים, עליהם לנהוג על פי נורמות חברתיות מקובלות. המטרה היא שיידעו כי ניתן להפוך חביב ואהוד על החברים, כל שעליך לעשות הוא להקפיד על נועם הליכותיך ועל התנהגות מקובלת בחברת הילדים. הספר מפגיש אותנו עם נושא ההתמודדות של ילדים בעת מצוקה. חשוב לחדד את החובה בשיתוף הגננת, המורה, היועצת או ההורים. "יש למי לפנות" וההוכחה שבזכות ייעוץ טוב, מצליחים להרגיש שמחים ומאושרים. המסקנה תהיה "יש על מי לסמוך".

ספרים מומלצים

לוי קיפניס- **שלושת הפרפרים**, הוצאת: "אורנית"
ענת אומנסקי- **למה לחתולה אין חברים?**, הוצאת: "ליתם"
סימון ברטס- **החבר הכי טוב(בעולם) של בוב**, הוצאת: "כנרת זמורה ביתן"
ג'ונתן אמט- **המתנה הכי טובה בעולם**, הוצאת: "כנרת"
אקסל שפיר- **הלויתן והשבלול**, הוצאת: "כנרת"
אורי אורלב - **מי רוצה להיות חבר שלי**, "מפתח הלי"ב"

ביבליוגרפיה:

קישור:

<http://itu.cet.ac.il/ofekhadash/ShowItem.aspx?sltemType=games2&Index=005b>

מרגוט סנדרלנד, **ביבליותרפיה ככלי טיפולי העבודה עם ילדים**, הוצאת "אח" 2004,

תכנית הלימודים החדשה חינוך לשוני, ירושלים תשס"ג ע' 56

דבורה קובובי, **הוראה טיפולית**, הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית ירושלים, תשנ"ה

היחידה פותחה ע"י שרי בר נוי, המרכז לתכנון לימודים למידה והערכה, מכללת בית ברל © כל הזכויות שמורות.